

Brussel, 26 februari 2025
(OR. en)

6350/25

SOC 80
EMPL 54
AG 18
COH 5
SAN 58

NOTA

van:	het voorzitterschap
aan:	het Comité van permanente vertegenwoordigers/de Raad
Betreft:	Europees Semester 2025: uitdagingen van de zilveren transformatie – stimulansen en systemische oplossingen voor het bevorderen van vrijwillige, uitgebreide beroepsactiviteiten van ouderen - Oriënterend debat

De delegaties vinden in de bijlage een oriënterende nota van het voorzitterschap over bovengenoemd onderwerp, met het oog op het oriënterend debat in de Raad Epsco op 10 maart 2025.

Momenteel lopen ouderen vaak een hoog risico op armoede, terwijl hun voortdurende bijdrage aan de economie en de samenleving niet volledig naar waarde wordt geschat. Onderwaardering en zelfs discriminatie en uitsluiting werpen een schaduw over de latere jaren van veel ouderen.

Hoewel mensen tussen 55 en 64 jaar actiever zijn en hun arbeidsparticipatie hoger ligt dan in 2009, blijven zij, en met name vrouwen in die leeftijdscategorie, in dit opzicht ver achter op werknemers in de meest actieve leeftijdsgroep. Dit wijst erop dat er nog steeds onbenut potentieel voor meer participatie is. Het percentage langdurig werklozen (12 maanden of meer) is ook veel hoger onder oudere werknemers dan in andere leeftijdsgroepen. Door ouderen te activeren kunnen de negatieve gevolgen van de vergrijzing voor de beroepsbevolking in de EU en de verwachte groeiende tekorten aan vaardigheden en arbeidskrachten deels worden ondervangen. Er is beleid op maat nodig om de specifieke belemmeringen die het moeilijk maken voor ouderen om werk te vinden, zoals leeftijdsdiscriminatie in het aanwervingsproces, weg te nemen. Werkgelegenheidsbeleid is doorgaans vooral gericht op volwassenen in de “werkende leeftijd”, waardoor de kans op het vinden van een baan of de mogelijkheden voor deelname aan volwasseneneducatie en -opleiding voor mensen rond de pensioensgerechtigde leeftijd beperkt blijven. Daarnaast maakt de beperkte beschikbaarheid van zorgdiensten de informele zorgtaken van oudere vrouwen nog zwaarder. Dit vertaalt zich ook in negatieve zin in hun arbeidsmarktparticipatie.

Vaak wordt er gekeken naar digitale technologieën als oplossing voor een vergrijzende beroepsbevolking, maar er zou meer kunnen worden gedaan om te zorgen voor de benodigde digitale vaardigheden, alsook voor de toegankelijkheid, betaalbaarheid en beschikbaarheid van nieuwe technologieën. Dit brengt echter ook een aantal problemen met zich mee, waaronder een duidelijk risico op uitsluiting van bepaalde mensen.

Naast specifieke diensten voor ouderen, zoals langdurige zorg, is gelijke toegang tot reguliere diensten nodig om ouderen minder kwetsbaar te maken en hun inclusie te bevorderen. Over vergrijzing wordt nog steeds grotendeels nagedacht in termen van de kosten in plaats van in termen van de kansen die een langere levensduur kan bieden, en voor de meeste regeringen heeft vergrijzing geen hoge prioriteit.

Vergrijzing en passende ondersteuningsmechanismen voor ouderen moeten een vast onderdeel gaan vormen van de sociale en economische planning van het nationale beleid. In het beleid inzake werkgelegenheid, arbeidsomstandigheden, gezondheid, vervoer, huisvesting en welzijn moet rekening worden gehouden met de behoeften van ouderen. Deze sectorale doelstellingen moeten ook worden geïntegreerd in bredere sociale strategieën.

Pensioenstelsels kunnen eveneens een langer beroepsleven faciliteren, met name door mensen in staat te stellen hun pensioen te combineren met voortgezette beroepsactiviteiten, of door langere arbeidsparticipatie interessanter te maken. Factoren waarmee rekening moet worden gehouden, zijn onder meer de eerlijke behandeling van werknemers die op jongere leeftijd de arbeidsmarkt betreden, die fysiek veeleisende of gevaarlijke banen hebben of die een baan met gezins- en zorgtaken combineren, de noodzaak om de opties qua herverdeling tussen inkomstengenererende groepen in stand te houden, en de bescherming van loopbaanonderbrekingen.

Op EU-niveau wordt in de conclusies van de Raad over het integreren van de vergrijzing in het overheidsbeleid, in het actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten (EPSR) en in de Europese zorgstrategie telkens benadrukt dat het belangrijk is ervoor te zorgen dat oudere werknemers en ouderen actief blijven deelnemen aan de arbeidsmarkt en de bredere samenleving. Om de sociale convergentie te vergroten en een sterker sociaal Europa tot stand te brengen, heeft de Commissie als doelstelling gesteld dat in 2030 78 % van de Europeanen aan het werk moeten zijn. Veel van de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten zijn toepasbaar op actief en gezond ouder worden – van toegang tot onderwijs en een leven lang leren, en gelijke kansen, inkomens en pensioenen tot langdurige zorg en gezondheidszorg of billijke arbeidsvoorwaarden. Om dit te verwezenlijken moeten de EU en haar lidstaten blijven investeren in hoogwaardige en inclusieve banen voor iedereen, ook voor oudere werknemers.

Uit het actieplan voor de EPSR zijn een aanzienlijk aantal initiatieven van de Europese Commissie op sociaal gebied met uiteenlopende toepassingsgebieden voortgesproten, waarvan vele rechtstreekse gevolgen hebben voor ouderen. De Europese vaardighedenagenda omvat acties om opleidingstrajecten flexibeler te maken en beter af te stemmen op een vergrijzende samenleving vanuit het perspectief van een leven lang leren. Anticiperen op en omgaan met veranderingen in de context van vergrijzende samenlevingen is tevens een van de prioriteiten van het strategisch EU-kader voor gezondheid en veiligheid op het werk 2021-2027.

Demografische veranderingen brengen nieuwe uitdagingen met zich mee en zullen onder meer van ons vragen dat we langer door werken. Bij de beleidsrespons op deze uitdagingen moet rekening worden gehouden met de ontevredenheid onder de bevolking over de voorstellen om de pensioenleeftijd te verhogen. Daarom zou eerder moeten worden gezocht naar manieren om vrijwillige activiteit op de arbeidsmarkt positief te stimuleren. In de eerste plaats moeten de belemmeringen voor ouderen om op de arbeidsmarkt te blijven, worden weggenomen en moet worden voorzien in op maat gesneden oplossingen om een hoge kwaliteit van het beroepsleven te waarborgen. Zowel de lidstaten als de Europese instellingen moeten een aanpak hanteren waarin de realiteit van de levensloop en de impact van werk op het leven van een individu in acht worden genomen, waarbij het volledige potentieel en de ervaring van ouderen op de arbeidsmarkt en in de samenleving naar waarde worden geschat. Sommige van de voorgestelde maatregelen, zoals een sterke nadruk op een leven lang leren, zijn een stap in de juiste richting.

Gezien de heterogeniteit van de arbeidsmarkt, met inbegrip van de diversiteit van sectoren, beroepen, soorten banen en contracten, moeten beleidsmaatregelen en praktijken om ouderen te empoweren duidelijk in kaart worden gebracht.

Hoewel veel van het overheidsbeleid dat kan bijdragen tot de empowerment van ouderen in de eerste plaats onder de bevoegdheid van de lidstaten valt, heeft vergrijzing ernstige gevolgen voor het arbeidsaanbod en de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op lange termijn, en dit is dan weer een uitdaging die ook in het kader van het Europees Semester aandacht verdient met het oog op de coördinatie van het economisch en werkgelegenheidsbeleid. In dit verband is het van belang een holistische aanpak te hanteren waarbij beleidsmaatregelen ter ondersteuning van actief ouder worden, vrijwillige verlenging van het beroepsleven en empowerment van ouderen in de samenleving ieder evenveel gewicht krijgen toegekend.

De afgelopen jaren is de EU ingrijpend veranderd en heeft ze haar politieke prioriteiten aangepast aan de uitdagingen die in het verschiet liggen. De EU is vastbesloten haar duurzame welvaart en concurrentievermogen te waarborgen en tegelijkertijd de sociale markteconomie te versterken en haar soevereiniteit, economische veiligheid en mondiale invloed veilig te stellen.

Als spil van de coördinatie van het economisch en het werkgelegenheidsbeleid van de lidstaten biedt het Europees Semester een kader voor de uitvoering van de nodige investeringen en hervormingen. Het Europees Semester zal ook in de toekomst blijven dienen om sociaal-economische uitdagingen bloot te leggen en richtsnoeren te verstrekken voor de beleidsmaatregelen die nodig zijn om deze aan te pakken, teneinde het concurrentievermogen, de duurzaamheid en de sociale rechtvaardigheid van de EU te verbeteren.

Het doel van het Europees Semester 2025 is om de EU concurrerder en toekomstbestendiger te maken door haar verder op weg te helpen naar een groene, digitale, inclusieve en veerkrachtige economie.

Tot dusver is er in het kader van het Semester een analyse gemaakt van de uitdagingen in verband met de vergrijzing en – in sommige opzichten – van het potentieel van oudere werknemers. Hieruit volgde de aanbeveling om meer opleidingen aan te bieden en banen te scheppen in de gezondheidszorg en de langdurige zorg, wat nodig is om tegemoet te komen aan de groeiende vraag naar zorgdiensten in verband met de vergrijzing, en ook te kijken naar het belang van de integratie van oudere werknemers op de arbeidsmarkt als compensatie voor tekorten aan vaardigheden en arbeidskrachten. Het Semester zou echter de nadruk nog meer kunnen leggen op het feit dat ouderen met hun vaardigheden, ervaring en potentieel een aanwinst zijn voor de arbeidsmarkt, of op het verbeteren van gezondheid of gezonde levensjaren. Er moet rekening worden gehouden met de lage arbeidsparticipatie van ouderen en de oorzaken daarvan.

In het licht van de Europese zorgstrategie (2022) en de aanbeveling van de Raad over toegang tot betaalbare en hoogwaardige langdurige zorg (2023), waarin de rol van het Europees Semester bij de uitvoering van de strategie wordt bevestigd, zijn wij van mening dat het beleid inzake gezondheidszorg en langdurige zorg vanuit een patiëntgericht perspectief moet worden bekeken. Het Semester moet ook rekening blijven houden met het percentage ouderen, met name oudere vrouwen, dat op EU-niveau te maken heeft met armoede en sociale uitsluiting. Op het gebied van een leven lang leren en vaardigheden kan worden gewezen op de lage participatie van ouderen aan volwasseneneducatie.

Als wij onszelf tot doel stellen de inspanningen ter bevordering van een veerkrachtige economie en van sociale inclusie op te voeren, dan moeten we nagaan hoe we willen dat het Europees Semester wordt ingezet om het overheidsbeleid inzake vergrijzing in het algemeen, en positieve stimulansen voor een langer beroepsleven in het bijzonder te analyseren, en op basis van de conclusies daarvan aanbevelingen aan de lidstaten te doen.

Gelet op dit alles werd de ministers verzocht hun standpunten over onderstaande vragen kenbaar te maken:

- 1) Welke beleidsstimulansen gebruikt uw land om een langer beroepsleven te bevorderen?*
 - 2) Vindt u dat er in het kader van het Europees Semester al voldoende aandacht uitgaat naar de uitdagingen en kansen in verband met vergrijzing, of dat sommige daarvan juist meer aandacht verdienen, en zo ja, welke?*
-